

ТАҚРИЗИ

Муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Холмуродов Манучеҳр Гуломҳайдарович дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст

Маъзуну мундариҷаи диссертатсияи Холмуродов Манучеҳр дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ” ба шиносномаи ихтисоси илмии 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот: аз он ҷумла, ба банди 3 – «Антропологияи педагогӣ» (низомҳои /шароитҳои/ рушди шахс дар чараёни таълим, тарбия, таҳсилот;), банди 4 – «Назария ва концепсияи таълим» (қонуниятҳо, принципҳои таълими кӯдак дар давраҳои гуногуни ба камол расидани ӯ; фардиқунонӣ ва тафриқаи таълим; намудҳо ва амсилаҳои таълим, доираи татбиқи онҳо; технологияҳои таълим; концепсияҳои рушди таъминоти таълимӣ-тарбиявии раванди таълим ва воситаҳои таълим, махсусиятҳои таълим дар зинаҳои гуногуни таҳсилот) мутобиқат дорад.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия. Мубрамии мавзӯи таҳқиқот дар зоҳир мегардад, ки рисолаи илмии Холмуродов Манучеҳр Гуломҳайдарович, ки дар мавзӯи “Хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ”, бахшида шудааст, дорои муҳимияти хоси таълимӣ ва тарбиявӣ буда, дар баргузориҳои дарси фанни Омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва дар ин замина баланд намудани сифати омодаسازی хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мусоидат мекунад. Мавзӯи мазкур аз бисёр ҷиҳат бо хусусиятҳои таълимӣ, яъне аз методика, маҷмуи шаклҳо, воситаҳо, методҳо ва усулҳои таълиму тарбия вобаста аст.

Муҳимияти мавзӯи мазкур дар он аст, ки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарфармондеҳи Олии Қувваҳои Мусаллаҳ, генерали

артиш Эмомалӣ Раҳмон дар парлади ҳарбӣ ба ифтихори 27-солагии таъсисёбии Қувваҳои Мусаллахи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Паёми худ ишора карда иброз намудаанд, ҳодисаҳое, ки солҳои охир дар минтақаҳои гуногуни ҷаҳон ба амал омада, боиси ҳалокати ҳазорҳо нафар одамони бегуноҳ ва бехонумон мондани миллионҳо нафари дигар дар баъзе кишварҳои сайёра гардида истодаанд, моро водор месозанд, ки барои тақвияти пояҳои моддиву техникаи ҷузъу томҳои ҳарбӣ, ба хусусияти таҳдиду хатарҳои муосир мутобиқ гардондани қудрати мудофиавии Қувваҳои Мусаллахи мамлакат ва тақмили сатҳи омодабошии ҷангии ҳайати шахсии он минбаъд низ тадбирҳои зарурии иловагӣ андешем.

Баҳусус, вазъи зудтағйирёбандаи ҳарбиву сиёсии сайёра, аз ҷумла минтақа, торафт густариш ёфтани доираи фаъолияти гурӯҳу созмонҳои террористиву экстремистӣ, инчунин, гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир, қочоқи силоҳ ва дигар ҷиноятҳои фаромиллӣ аз ҳар як хизматчиҳои ҳарбӣ тақозо менамояд, ки дар самти ҳимояи истиқлоли Ватани азизамон, ҳифзи амнияти давлату ҷомеа ва зиндагии ороми сокинони мамлакат доимо зираку ҳушёр ва омода бошанд.

Аз ин рӯ, дар мавзӯи мазкур таъкид карда шудааст, ки дар омода кардани ҷавонон ба хизмати ҳарбӣ муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (мактабҳо, литсейҳо, гимназияҳо, коллеҷҳо ва ғ.) ҷойгоҳи махсусро ишғол намудааст, ки дар шароити муосир оморасозии шаҳрвандони Тоҷикистон ба хизмати ҳарбӣ самти афзалиятноки сиёсати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор меравад ва он яке аз омилҳои муҳими таҳкими қобилияти мудофиавии давлат боқӣ мемонад. Инчунин, ба омӯзгорони фанни омодагии ибтидоӣ ҳарбӣ ва хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ имкон медиҳад, ки дар марҳилаи мазкур барои омода намудан ба хизмати ҳарбӣ ва тарбияи ватандӯстии шаҳрвандони ҷавони мамлакат шумораи зарурӣ фаро гирифта мешаванд.

Ҳадаф аз андешаҳои дар боло ироашуда аз он шаҳодат

медиханд, ки мавзӯи барои таҳқиқоти диссертатсионӣ интихобнамудаи довталаб Холмуродов Манучеҳр дар шароити муосир бениҳоят мубраму муҳим ва дорои аҳамияти махсуси назариявию амалӣ буда, он бо дарназардошти талаботи замони муосир тавсияҳои илмӣ-амалӣ, ки ташаккули самараноки мавқеи омодагӣ ба хизмати ҳарбӣ, ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоиро дар машғулиятҳои омодагии ибтидоии ҳарбӣ таъмин мекунанд, таҳия ва барои дифоъ пешниҳод шудааст.

Дарҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

Навгонии илмии таҳқиқот асоси илмиву воқеӣ дошта, баҳсангез нестанд. Зеро таҳлилу баррасии таҳқиқоти диссертатсионӣ, натиҷаи корҳои озмоишӣ, хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методии пешниҳодшуда собит месозанд, ки дар воқеъ аз ҷониби муаллиф:

- қабл аз ҳама, месазад дурустӣ ва фарогири тамоми ҷанбаҳои пахлуҳои назариявию амалии мавзӯи диссертатсия будани вазифаҳо ва фарзияи илмии муаллифи диссертатсияро қайд намоем;

- корҳои илмии муаллифони ватанию хориҷӣ оид ба масъалаи таҳқиқшаванда, маводи таърихӣ ва асарҳои педагогҳои ватанӣ, таҷрибаи ҷамъбаастшудаи пешқадами педагогӣ ва таҷрибаи бисёрсолаи шахсӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва таҳсилоти олии касбӣ ташкил медиханд то андозае аниқ карда шудааст;

- арзёбии натиҷаҳои диссертатсия ва таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишии баргузорнамудаи Холмуродов Манучеҳр, ҳамчунин хулосаву тавсияҳои методии коркард ва манзурнамудаи ӯ бозгӯи онанд, ки муаллиф ба мақсад ноил шуда, вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташударо ҳаллу фасл кардааст ва дар натиҷа фарзияи илмии пешниҳодкардааш дар амал тасдиқи худро пайдо кардааст;

- нақшаҳо ва барномаҳои таълимии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтанд. Инчунин ҳуҷжатҳои

меъёрии ҳукукии ҷумҳуриявӣ ва дохилшоравӣ, маводҳои таълимӣ, таълимӣ – методии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, адабиёти энциклопедӣ ва маълумотномавӣ, натиҷаҳои таҳқиқотҳои ҷомеашиносӣ, мавод аз нашрияҳои даврӣ ва Интернет истифода шуданд;

- мазмун, ҳадафҳо ва вазифаҳои машғулиятҳои «Омодагии ибтидоии ҳарбӣ», ки таъбиқи оптималии ташаккули ҳаёти ҳарбӣ-ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоиро таъмин мекунад, пеш аз ҳама, бар маҷмуи пурраи ҳуҷҷатҳои марбут ба мудофия ва амнияти кишвар, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шудааст, асос меёбанд, коркард ва пешниҳод карда шудааст.

Гузашта аз ин, дар чараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ ва озмоишӣ масоили зиёди ташаккули хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ мавриди омӯзиш ва таҳқиқ таҳлил қарор дода шуданд:

- муносибатҳои назариявӣ ва методологӣ ба оmodасозӣ ба хизмати ҳарбӣ, тарбияи ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар доираи фанни «Омодагии ибтидоии ҳарбӣ» ба назар гирифта шудааст;

- озмоиш оид ба мавзуи рисолаи илмӣ, таҳлили таърихӣ педагогии масъалаи ташаккул ва рушди низоми таълими омодагии ибтидоии ҳарбии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ гузаронида шуд;

- аз ҷиҳати педагогӣ таъминоти технологияи машғулиятҳои омодагии ибтидоии ҳарбӣ оид ба оmodасозии ибтидоии ҳарбӣ таҳия карда шуд, ки ба ташаккули мавқеи омодагӣ ба хизмати ҳарбӣ, ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мусоидат мекунад;

- роҳҳои беҳтар кардани таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ нишон дода шуда, хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва амалияи оmodасозӣ

ба хизмати ҳарбӣ, тарбияи ҳарбӣ-ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоӣ баррасӣ гардидаанд;

- оид ба баланд бардоштани самаранокии ташаккули мавқеи омодагӣ ба хизмати ҳарбӣ, ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоӣ дар машғулиятҳои омодагии ибтидоии ҳарбӣ тавсияҳои илмӣ пешниҳод карда шуданд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда:

Асоснокӣ ва муқаррароти назариявии таҳқиқот ба таври кофӣ далелнок карда шуда, дар асоси таҳлилу арзёбии адабиёти илмӣ дар соҳаи «Омодагии ибтидоии ҳарбӣ», ки татбиқи оптималии ташаккули ҳаёти ҳарбӣ-ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоиро дар назар дорад мавриди таҳқиқот анҷом додааст.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки муҳаққиқ муддати тӯлонӣ таҳқиқи масъалаҳои оmodасозӣ ба хизмати ҳарбӣ, тарбияи ватандӯстӣ ва шаҳрвандӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаро мавриди таҳлил қарор додааст. Масъалаи оmodасозии пешаздаъватии хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳанӯз дар давраи шӯравӣ мубрам буда, аз ибтидои асри XX сар карда, ба он як қатор асарҳо бахшида шудаанд. Дигар ин, ки муаллифи рисола корҳои илмӣ муаллифони ватанию хориҷӣ оид ба масъалаи таҳқиқшаванда, маводи таърихӣ ва асарҳои педагогҳои ватанӣ, таҷрибаи ҷамъбастшудаи пешқадами педагогӣ ва таҷрибаи бисёрсолаи шахсӣ дар муассисаҳои таҳсилот ташкил медиханд.

Мазмун, ҳадафҳо ва вазифаҳои машғулиятҳои «Омодагии ибтидоии ҳарбӣ», ки татбиқи оптималии ташаккули ҳаёти ҳарбӣ-ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагони синфҳои болоиро таъмин мекунанд, пеш аз ҳама, бар маҷмуи пурраи ҳуҷҷатҳои марбут ба мудофия ва амнияти кишвар, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шудааст, асос меёбанд.

Муҳтавои асосии рисола ва натиҷаҳои таҳқиқот дар семинарҳои илмӣ-методӣ ва илмӣ-амалии Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов, Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи А. Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, ҷаласаҳои шӯбаи педагогика ва психология, шӯбаи фанҳои технологияи меҳнат, тарбияи ҷисмонӣ ва омодагии ҳарбии Пажӯҳишгоҳи рушди маориф, дар иттиҳодияҳои методии муаллимони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ноҳияи Темурмалик муҳокима ва мавриди тасвибу озмоиш қарор дода шуданд. Муқаррароти асосии қори диссертатсионӣ ҳамчунин тавассути ироаи маърузаҳо дар ҷорабиниҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ, конференсияҳо ва мизҳои мудаввар тасвиби худро ёфтаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо:

Арзиши илмӣ ва амалии таҳқиқот аз навгонии илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот бар меояд, ки нуқтаҳои зерин муаррифғари онанд:

- роҳҳои асосии баланд бардоштани самаранокии раванди таҳқиқшаванда таҳия шуданд;

- равшан ва асоснок кардани асосҳои назариявии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва ҳалли вазифаи илмӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар асоси ҳамкориҳои зич бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва комиссариатҳои ҳарбӣ пешниҳод шудаанд;

- хулосаҳои назариявӣ, ки метавонанд заминаи таҳқиқоти педагогиро оид ба масъалаи баланд бардоштани самаранокии ва сифати таълими омодагии ибтидоии ҳарбиро ташкил кунанд асоснок карда шудаанд;

- хусусиятҳо ва тамоюлоти таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ вобаста ба ҷанбаҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва демографияи ҳаёти ҷамъиятӣ муайян шудаанд;

- имконияти истифодаи натиҷаҳои он дар таълими омодагии

ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар ҳамкорӣ бо комиссариатҳои ҳарбӣ оид ба омодагии ҳарбии касбии даъватшавандагон ва тарбияи ҳарбӣ-ватандӯстӣ муайян карда мешавад;

- маводи назариявӣ ва методии таҳқиқоти диссертациониро дар таҳияи барномаҳои тақмили ихтисоси омӯзгорон-ташкілотчиёни таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ истифода бурдан мумкин аст.

Нашири натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ:

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар конференсияҳои илмӣ амалӣ, мизҳои мудаввар ва семинарҳои илмӣ-методии дар Пажуҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдурахмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон баргузоршуда мавриди баррасӣ қарор дода шуда, дар нашрияҳои илмӣ тақризшаванда дар шакли 7 мақолаи илмӣ, ки дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи феҳристи тавсиянамудаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар маҷмуаи маводи конференсияҳо ба таъъ расидаанд, муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:

Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос, номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ чопшуда мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмуни мухтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф мебошад.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, босаводона навишта шуда, робитаи мантиқӣ ва мутассили ба пуррагӣ риоя карда

шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола хулосаҳои возех бароварда шудааст.

Эрод ба таҳқиқоти диссертатсионӣ:

Дар баробари дастовардҳои муҳими илмиву амалӣ, ки дар боло зикрашон рафт, диссертатсия ва автореферати он аз камбудихо низ орий нест, ки бартараф кардани ба манфиати такмили минбаъдаи диссертатсия мебошад:

1. Унвонҷӯ дар таҳияи диссертатсия оид ба хусусиятҳои педагогии таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва амалияи оmodасозӣ ба хизмати ҳарбӣ, тарбияи ҳарбӣ-ватандӯстӣ ва шахрвандии хонандагони синфҳои болоӣ маълумоти заруро пешниҳод намудааст. Аммо беҳтар мешуд оид ба роҳҳои ҷалби наваскарон бо хоҳиши худ ба хизмати ҳарбӣ мисолҳои мушаххас меовард, ки ба ин васила баъзе падидаҳои номатлуб дар ин самт бартараф карда мешуд.

2. Муаллифро зарур буд дар ин самт таҳияи ва нашри мақолаҳои илмӣ-методиро зиёд менамуд, ки ин мақолаҳо ҳамчун ёри методӣ барои омӯзгорони фанни омодагии ибтидоии ҳарбии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ҷумҳурӣ кумак мекард.

3. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои техникиву имлоӣ роҳ ёфтаанд, ки таҳриру ислоҳи он ба манфиати кор аст.

Ҳамзамон бояд афзуд, ки ин камбудихо ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши илмиву амалии диссертатсияро коста намегардонанд.

ХУЛОСАИ ҶАМЪБАСТӢ

Диссертатсияи Холмуродов Манучеҳр кори ба итмомрасидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона дар сатҳи нисбатан хуби илмӣ иҷро карда шудааст.

Довталаб ба ҳадафи дар назди таҳқиқоти диссертатсионӣ гузошташуда ноил шуда, вазифаҳои илмии таҳқиқотро ҳаллу фасл кардааст ва фарзияи таҳқиқот тасдиқи худро ёфтааст.

Автореферат мундариҷаи асосии рисолаи илмиро дар бар гирифта. бо мухтавои десертатсия мувофиқат мекунад.

Дар интиҳои рисолаи илмӣ тадқиқоти озмоишию таҷрибавӣ нишон дод, ки масъалаҳои асосие, ки ҳалли худро ҳангоми тақмили тайёркунии ҷавонон ба хизмати ҳарбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ талаб мекунанд, пешниҳод шудаанд.

Десертатсия ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ мувофиқ буда, муаллифи он Холмуродов Манучеҳр Гуломҳайдарович ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ: номзади илмҳои педагогӣ, профессор
мудир кафедраи тарбияи ҷисмонӣ ва мудоғибаи шаҳрвандии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айни

Намозов Тошқул

17.03.2023

Маълумот дар бораи тамос:

Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 121,
Тел: +992 (37) 224 13 83
моб: (+ 992) 918-81-25-21. E-mail: ntoshkul@mail.ru

«Имзои Намозов Тошқулро тасдиқ менамоем»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДОТ ба номи Садриддин Айни:

Мустафозода А.